

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 5 กรกฎาคม 2534

มายาภาพแห่งความยากจนอันผิดปกติ

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

หลายปีมาแล้ว ผมเคยชมภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับนกกระจอกเทศ และรู้สึกชื่นชมท่วงทีการวิ่งอันสง่างาม ภาพนั้นติดตาตรึงใจมาเป็นเวลาช้านาน ความสง่างามนั้นมีมากขึ้นเป็นทวีคูณเมื่อภาพยนตร์นั้นถ่ายให้เห็นลีลาการเคลื่อนไหวแบบสลอว์โมชั่น

เมื่อไม่กี่วันมานี้ ผมได้เห็นลีลาการวิ่งดุจเดียวกับนกกระจอกเทศ เมื่อพ่อค้าแม่ค้าหาบแร่บริเวณสนามหลวงพากันวิ่งหนีพนักงานเทศกิจ อากาการเยี่ยงอย่างนั้นช่างงามสง่า เพราะคนเหล่านี้มิได้วิ่งตัวเปล่า หากต้องหาบคอนสินค้าด้วย แต่ภาพที่งดงามกว่าดูเหมือนจะเป็นภาพพนักงานเทศกิจขับรถไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าหาบแร่เหล่านั้นประดุจหนึ่งนายพรานไล่ล่าสัตว์ก็มีปาน บรรดาพ่อค้าแม่ค้าพากันกรูเข้าสู่ถนนหน้าพระธาตุ วิ่งหนีไปทางด้านโรงละครคอนแห่งชาติ พวกที่มีรถเข็นขายน้ำดื่มก็ต้องเข็นรถหนีไปในทิศทางเดียวกัน จำนวนรถเข็นและพ่อค้าแม่ค้าที่วิ่งหนีไปตามถนนหน้าพระธาตุมีมาก จนบรรดายานยนต์บนท้องถนนต้องหยุดจอดเพื่อให้คนเหล่านี้วิ่งหนีไป อากาการที่พนักงานเทศกิจอาศัยยานยนต์ซึ่งเป็นประดิษฐกรรมที่เกิดจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าซึ่งอาศัยแรงกายแรงใจวิ่งหนีนั้น มีสีสันแพรวพราวมากขึ้นด้วยอาการยิ้มหัวของพนักงานเทศกิจ ไม่มีใครสามารถหยั่งความรู้สึกของพนักงานเทศกิจได้ว่า ในยามที่คนเหล่านี้ขับรถไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าหาบแร่นั้น เขาได้สวมวิญญาณของนายพรานที่ไล่ล่าสัตว์ด้วยหรือไม่

ผมได้เห็นภาพตำรวจหรือพนักงานเทศกิจไล่จับพ่อค้าแม่ค้าหาบแร่บริเวณสนามหลวงมาเป็นเวลากว่า 30 ปี และรู้สึกชินชากับภาพดังกล่าวนี้ ครั้งหนึ่งผมมีความคิดอย่างไร้เดียงสาว่า เมื่อพลตรีจำลอง ศรีเมือง ขึ้นมาเป็นผู้ว่ากรุงเทพมหานครแล้ว ภาพเหล่านี้จะหายไปหรือมิฉะนั้นก็ควรจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่อาศัยภูมิปัญญาของอารยชนมากกว่าที่เป็นมา แต่ผู้บริหารกรุงเทพมหานครภายใต้การนำของพลตรีจำลอง ก็สอนให้ผมเรียนรู้ว่า ไม่มีอารยวิธีใดๆ ที่ดีไปกว่าการไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าหาบแร่นั้น

ผมยังจำได้ดีว่า เมื่อพลตรีจำลองดำรงตำแหน่งผู้ว่ากรุงเทพมหานครไม่นาน กองทัพพนักงานเทศกิจได้แปรสภาพเป็นกองทัพสิงห์เชิร์ตดำ ทั้งนี้ด้วยฝีมือการอำนวยการของสหായร่วมรุ่น จปร.7 ของพลตรีจำลองนั่นเอง ครั้งแรกที่ผมได้เห็นพนักงานเทศกิจแต่งเชิร์ตดำ

เข้าแถวเรียงหน้ากระดาน และฝึกแถวในบริเวณท้องสนามหลวงนั้น ผมอดรู้สึกกระทึกใจไม่ได้ เพราะมองไปทางไหนก็พบแต่เชิรต์ดำ ทั้งๆที่ในใจโพล่งก็ไปถึงกองทัพนาซีสมัยฮิตเลอร์ก็ตาม ผมรู้สึกชื่นชมทุกครั้งที่ได้เห็นกองทัพสิงห์เชิรต์ดำโอบล้อมสนามหลวงเพื่อไล่จับพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ แต่อาการความชื่นชมของผมมีอายุอันสั้น เพราะไม่นานนักภาพกองทัพสิงห์เชิรต์ดำบริเวณท้องสนามหลวงค่อยๆจางหายไป โดยที่ไม่ทราบสาเหตุ

พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่เป็นสัญลักษณ์ของความยากจนอันผิดปกติ แต่สังคมเศรษฐกิจไทย ซึ่งผ่านยุคสมัยแห่งการพัฒนามาแล้วสามทศวรรษและใช้แผนพัฒนาฯมาแล้ว 6 ฉบับ ได้ปลดปล่อยจากสภาพความยากจนอันผิดปกติไปแล้ว ความยากจนอันผิดปกติที่ยังคงปรากฏอยู่จึงเป็นเพียงมายาภาพที่มุ่งประจานประเทศชาติ ซึ่งเกิดจากการกระทำของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความไม่หวังดีต่อชนชั้นปกครองไทย ในเมื่อความยากจนอันผิดปกติเป็นเพียงภาพมายาที่ถูกเสกสรรค์ปั้นแต่งขึ้น การกระทำใดๆที่มุ่งลบล้างภาพมายาดังกล่าวนี้นี้จึงมีเหตุอันควรแก่การสนับสนุน ผมจึงรู้สึกชื่นชมพลตรีจำลอง ศรีเมือง ทุกครั้งที่ได้เห็นพนักงานเทศกิจไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ การที่พนักงานเทศกิจเพียงแต่ขับรถไล่จับ โดยที่ยังมิได้ใช้ปืนไล่ยิง นับเป็นการแก้ปัญหาที่ยืดหลักอหิงสธรรม อันเป็นอารยวิธีโดยแท้

สนามหลวงเป็นหน้าตาของบ้านเมือง หน้าตาของบ้านเมืองก็ดูจะดั่งหน้าตาของมนุษย์ที่จะต้องเขียนคิ้ว ทาปาก และประแป้ง จึงจะแลดูงดงาม การที่พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่มาขายของบริเวณท้องสนามหลวงก่อให้เกิดภาพอุจาดอันทำให้เสื่อมเสียเกียรติภูมิของชาติ ภาพอุจาดเช่นนี้ควรจะต้องขจัดให้หมดสิ้นไปเมื่อระบบเศรษฐกิจไทยกำลังก้าวสู่ความเป็นนิคส์ หากชนชั้นปกครองไทยไม่สามารถขจัดภาพอุจาดเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป การก้าวสู่ความเป็นนิคส์ก็อาจเป็นเรื่องไกลเกินฝัน ชาวต่างประเทศที่เดินทางมาประเทศไทยล้วนมุ่งหวังที่จะได้พยานพบทัศนียภาพอันสวยงามสดงดงาม หากต้องมาประสบภาพอุจาดเหล่านี้ก็อาจเป็นโรคริดสีดวงตาได้โดยง่าย ซึ่งจะส่งผลเสียต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระยะยาว

เพื่อนฝรั่งของผมคนหนึ่งเคยยืนมองพนักงานเทศกิจไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่บริเวณท้องสนามหลวงด้วยความตื่นตาตื่นใจ เขาไม่เคยเห็นภาพการไล่ล่ามนุษย์ในบ้านไหนเมืองไหนมาก่อน ยกเว้นการล่าหัวมนุษย์ในแอฟริกาและในป่าลึกในอเมริกาใต้ ซึ่งเขารับรู้จากภาพยนตร์ เพื่อนฝรั่งของผมคนนี้เสนอความเห็นที่ว่า แม้ว่าชาวต่างประเทศจำนวนมากไม่อยากเห็นพ่อค้าแม่ค้าเร่ขายของบริเวณท้องสนามหลวง แต่ภาพพนักงานเทศกิจไล่จับพ่อค้าแม่ค้านั้นนับเป็นเอกลักษณ์ของสังคมกรุงเทพฯ ซึ่งยากที่จะหาชมในเมืองอื่นใดได้ หากทางกรุงเทพมหานครจะจัดให้มีงานสาธิตการไล่ล่าพ่อค้าแม่ค้าดูจตุรงงานมหกรรมคลังช้างจังหวัดสุรินทร์ ก็จะเป็นจุดขายสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง ผมคิดว่า ข้อเสนอของเพื่อนฝรั่งคนนี้ค่อนข้างเข้าที่

ในจินตภาพของผม ผมเห็นภาพพ่อค้าแม่ค้าหน้าตาตื่นเมื่อประสพพบกับรถพนักงานเทศกิจการวิ่งหนีด้วยอาการลนลาน ประจวบหนึ่งนกระจอกเทศกิจการหนีภัยที่ถาโถมเข้ามาใกล้ตัวเป็นทัศนียภาพอันหาดูได้ยากยิ่ง

ผมเห็นด้วยกับพลตรีจำลอง ศรีเมือง เมื่อกรุงเทพมหานครไล่กวาดร้านขายของเก่าชนิด "แบกะดิน" ซึ่งเรียงรายอยู่ริมคลองตลอดเยื้องกับโรงแรมรัตนโกสินทร์ เพราะผมเห็นด้วยกับชนชั้นปกครองไทยมาช้านานแล้วว่า ที่ตรงนั้นเป็นหน้าตาของกรุงเทพฯ ซึ่งไม่สมควรที่จะมีภาพอุจาดให้ปรากฏ ผมเคยเดินเลียบบคลองตลอดจากเชิงสะพานพระปิ่นเกล้าฯ ไปจนถึงปากคลองตลาด และพบว่า ระยะทางยิ่งห่างจากสนามหลวงมากเพียงใด ภาพอุจาดของคลองตลอดก็ยิ่งมีมากเพียงนั้น ทั้งนี้ไม่เพียงแต่แผงลอยชนิดถาวรและกึ่งถาวรบริเวณริมคลองตลอดจะแน่นหนาขึ้นเรื่อยๆเท่านั้น หากทว่าความสกปรกโสมมยังเพิ่มพูนตามระยะทางอีกด้วย ตามความเข้าใจอันตื่นเซ็นของผม อำนาจเงินตราได้ช่วยโยกย้ายหูละตาของพนักงานเทศกิจไปไว้ในไร่และนา คนเหล่านั้นจึงสามารถมองข้ามภาพอุจาดเหล่านั้นได้อย่างฉงนฉงาย มิฉะนั้นแผงลอยชนิดถาวรและกึ่งถาวรคงไม่สามารถผุดขึ้นได้ แต่พนักงานเทศกิจจะไม่สามารถเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ได้ หากผู้บริหารกรุงเทพมหานครมีนโยบายอันคงเส้นคงวา

กรุงเทพฯควรจะเป็นเขตปลอดคนจน เพราะกรุงเทพฯ เป็นหน้าตาของแผ่นดิน ผมจึงเห็นด้วยอย่างยิ่งที่รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน กำลังดำเนินการย้ายชุมชนแออัดวัดไผ่สิงห์โต และชุมชนดวงพิทักษ์ให้ปลอดพ้นไปจากศูนย์การประชุมแห่งชาติ ซึ่งเป็นสถานที่การประชุมภาคีสมาชิกธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศในเดือนตุลาคมที่จะถึงนี้ กระทรวงคมนาคมควรจะต้องป้าย "เขตปลอดคนจน" ไว้ตามสถานีขนส่งและสถานีรถไฟตลอดจนสนามบินดอนเมือง แต่บางครั้งป้าย "เขตปลอดคนจน" อาจสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน กรุงเทพมหานครควรสร้างป้ายขนาดใหญ่ "ที่นี่ไม่ต้อนรับคนจน" ติดไว้ตามเส้นทางที่จะเข้าสู่กรุงเทพฯ เพราะคนจนเป็นกลุ่มคนที่ทวนกระแสสังคมไทย ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยเกาะเกี่ยวแผนพัฒนาฯไปเป็นคนรวยกันเกือบหมดแล้ว แต่กลุ่มคนจนยังคงคือสิ่งที่จะเป็นคนจนต่อไป ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อการเป็นนิกรของระบบเศรษฐกิจไทย

มาลาภาพแห่งความยากจนอันผิดปกติก็น่าจะไม่สามารถลบล้างไปได้ตราบเท่าที่คนกลุ่มหนึ่งในสังคมไทยยังคงคือสิ่งที่จะเป็นคนจนต่อไป ยีนส์แห่งความยากจนจะยังคงแพร่ระบาดต่อไปตราบเท่าที่คนจนยังคงสืบพันธุ์ได้ หนทางเดียวที่จะลบมาลาภาพแห่งความยากจนอันผิดปกติ ก็คือ การจับคนจนมาต้อน มิฉะนั้นโรคคือความรวยจะยังคงแพร่ระบาดต่อไป